

Ieguldījums bērnos – Eiropas rīcības plāns, lai novērstu sliktu izturēšanos pret bērniem

World Health
Organization

REGIONAL OFFICE FOR
Europe

Organisation
mondiale de la Santé

BUREAU RÉGIONAL DE L'
Europe

Weltgesundheitsorganisation

REGIONALBÜRO FÜR
Europa

Всемирная организация
здравоохранения

Европейское региональное бюро

Dr. Dinešs Seitī (*Dinesh Sethi*)

Programmas vadītājs

Vardarbības un traumu novēršana
Neinfekciozo slimību un dzīves posmu
atšķirību struktūrvienība

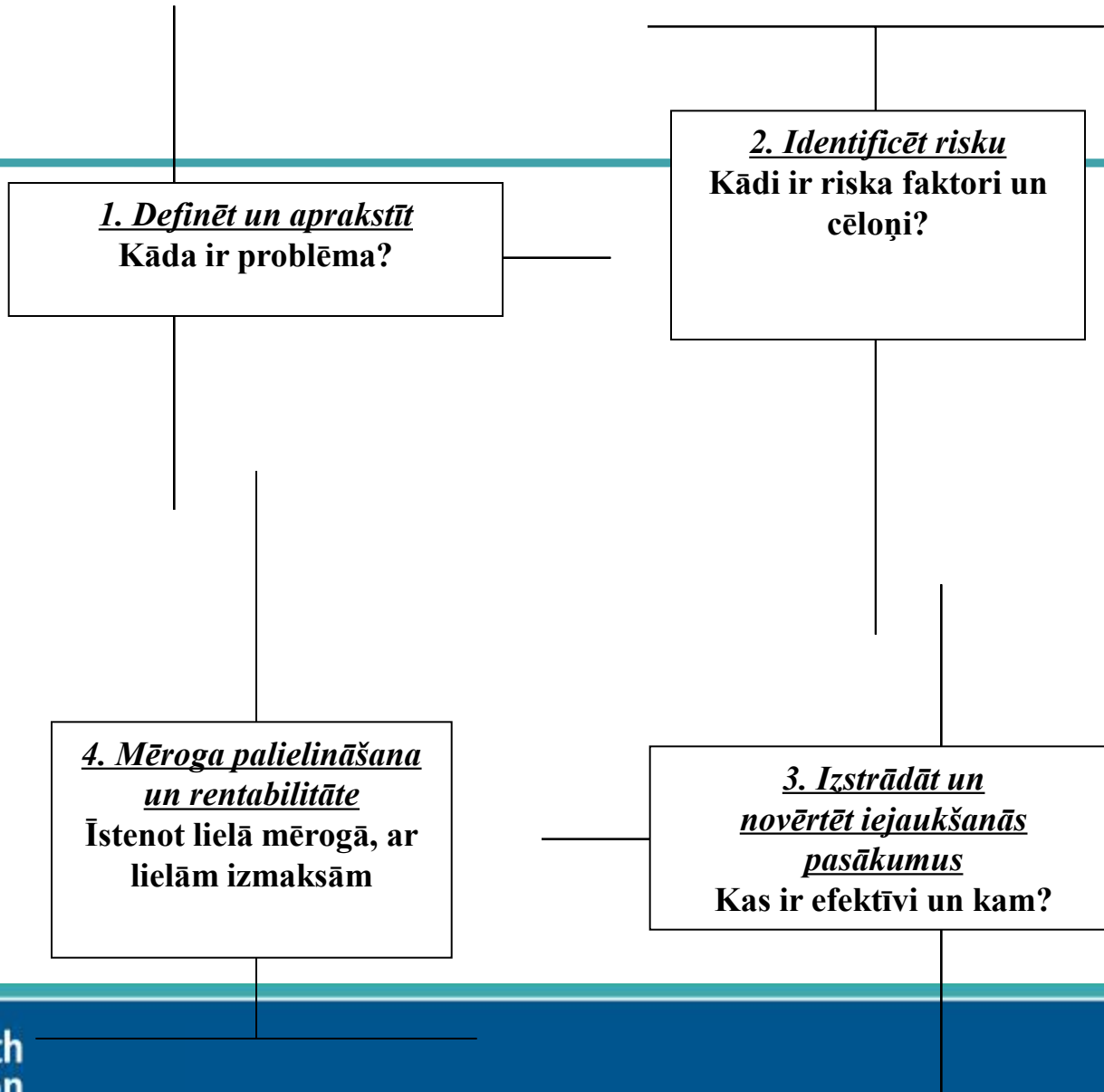
Pārskats

- Vardarbības definīcija
- Saistība starp dažādiem vardarbības veidiem
- «Dzīves cikla» pieeja un bērnībai raksturīgi negatīvi notikumi
- Kā novērst sliktu izturēšanos pret bērniem un negatīvus notikumus bērnībā Eiropā

Vardarbības definīcija

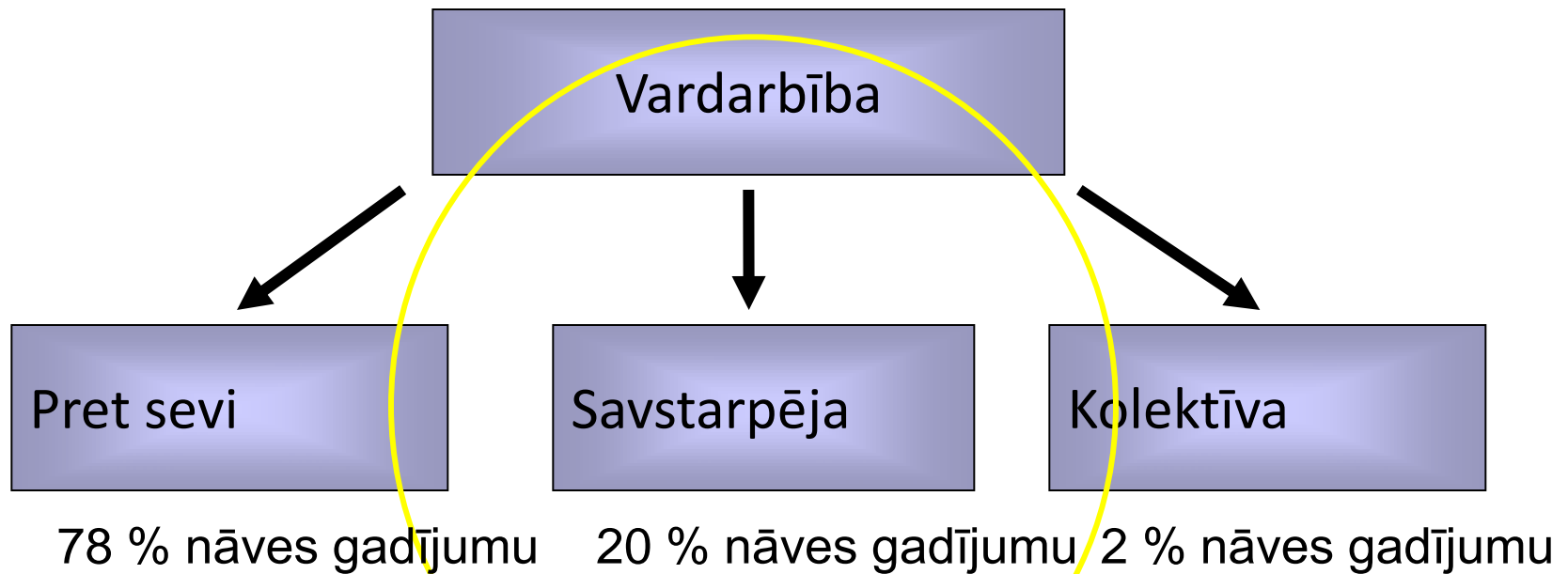
“Tīša fiziska spēka vai varas lietošana, reāli vai tikai draudot, pret sevi, citu cilvēku, cilvēku grupu vai sabiedrības daļu, kā rezultātā tiek izraisītas vai ar augstu varbūtību var tikt izraisītas traumas, nāve, psiholoģisks kaitējums, attīstības traucējumi vai deprivācija.”

4 sabiedrības veselības pieejas soļi

Vēriens un svarīgums

160 nāves gadījumu gadā

GHE, 2011

Kādēļ ir jārikojas īpaši attiecībā uz bērniem?

- Bērņībai un pusaudža vecumam ir raksturīga augsta ievainojamība.
- Bērņība ir pētīšanas laiks, tāpēc bērni ir vairāk pakļauti riskiem.
- Notiek nervu attīstības, kognitīvās un uzvedības pārmaiņas.
- Negatīvi notikumi bērņībā var izraisīt psiholoģiskas traumas un veicināt uzvedību, kas bojā veselību.
- Ir jāmaina fiziskā, ģimenes un sociālā vide, lai bērņiem nodrošinātu drošību.

Photo: Bigstockphoto

Ietekme – dzīves garumā un ar tālejošām sekām

Slikta izturēšanās pret bērniem ir plaši izplatīta un dominējoša sabiedrības veselības problēma visā Eiropā

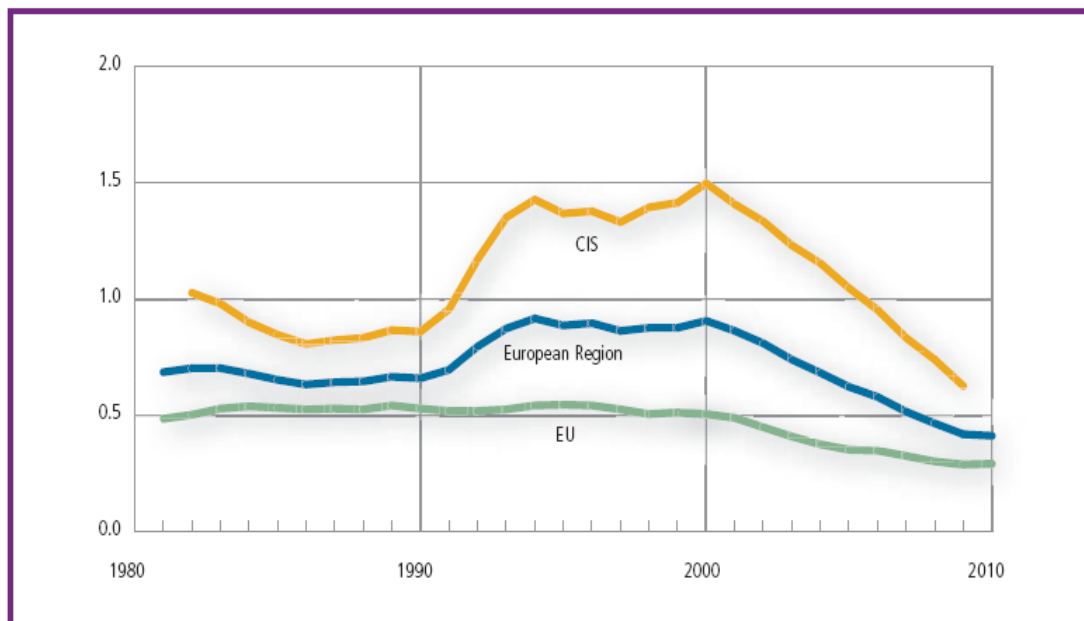
- Rada sliktus garīgās un fiziskās veselības un sabiedriskās dzīves rezultātus.
- Nevienlīdzības un sociālās netaisnības cēlonis.
- Sabiedrībai tas izmaksā miljardiem eiro.
- Sekmē vardarbības loka atkārtosanos dažādos dzīves posmos.
- Ziņojums piedāvā vardarbības novēršanas pamatprincipus.

Mirstības "plaisa"

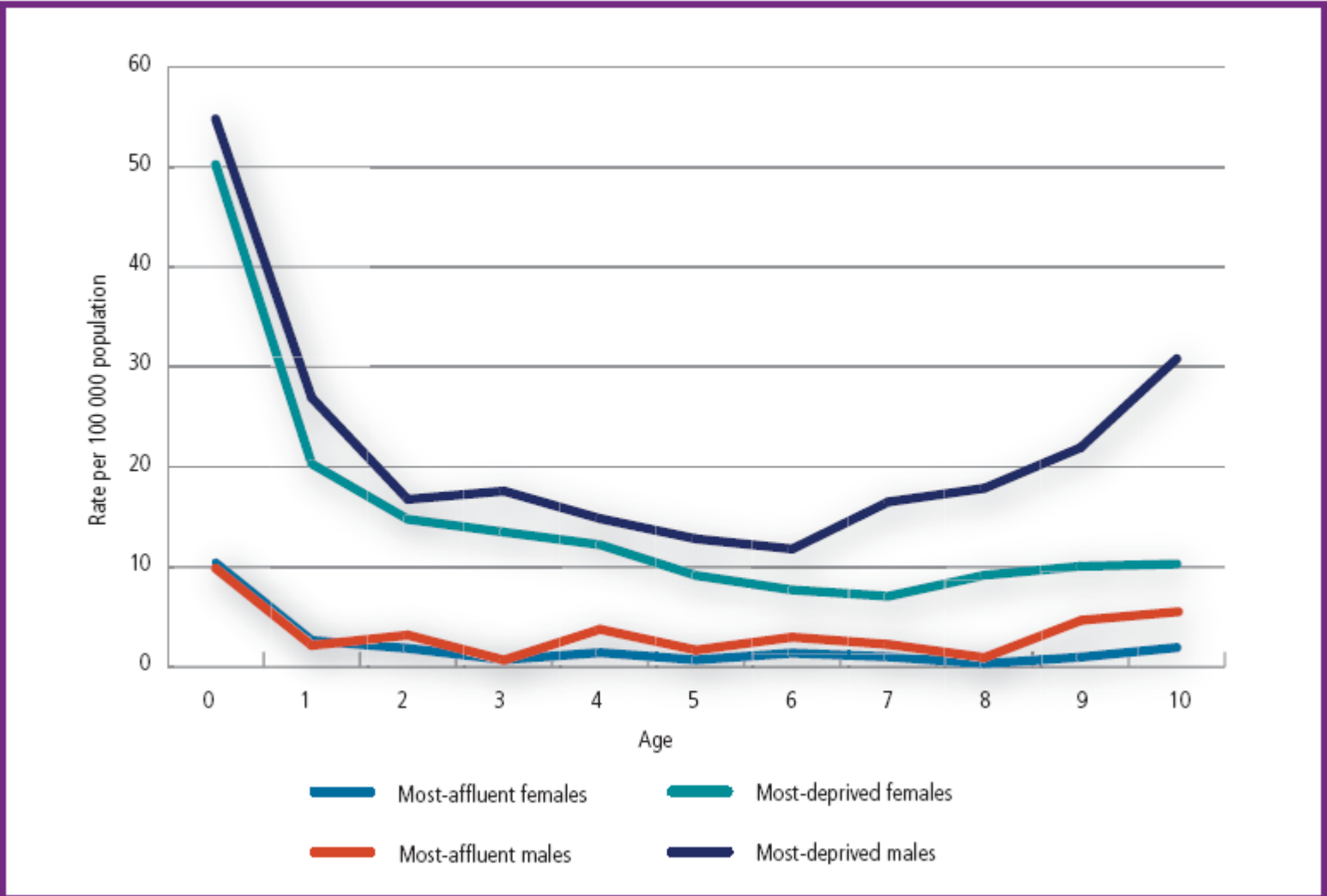
- 850 nāves gadījumi.
- Saskan ar ekonomiskajām un politiskajām pārmaiņām Eiropā.
- Rādītāji samazinās, bet joprojām ir augstāki.
- 71 % nāves gadījumu ZVI valstīs.
- Nāves ir aisberga redzamā daļa.

Slepkavību skaits bērniem līdz 15 gadu vecumam.

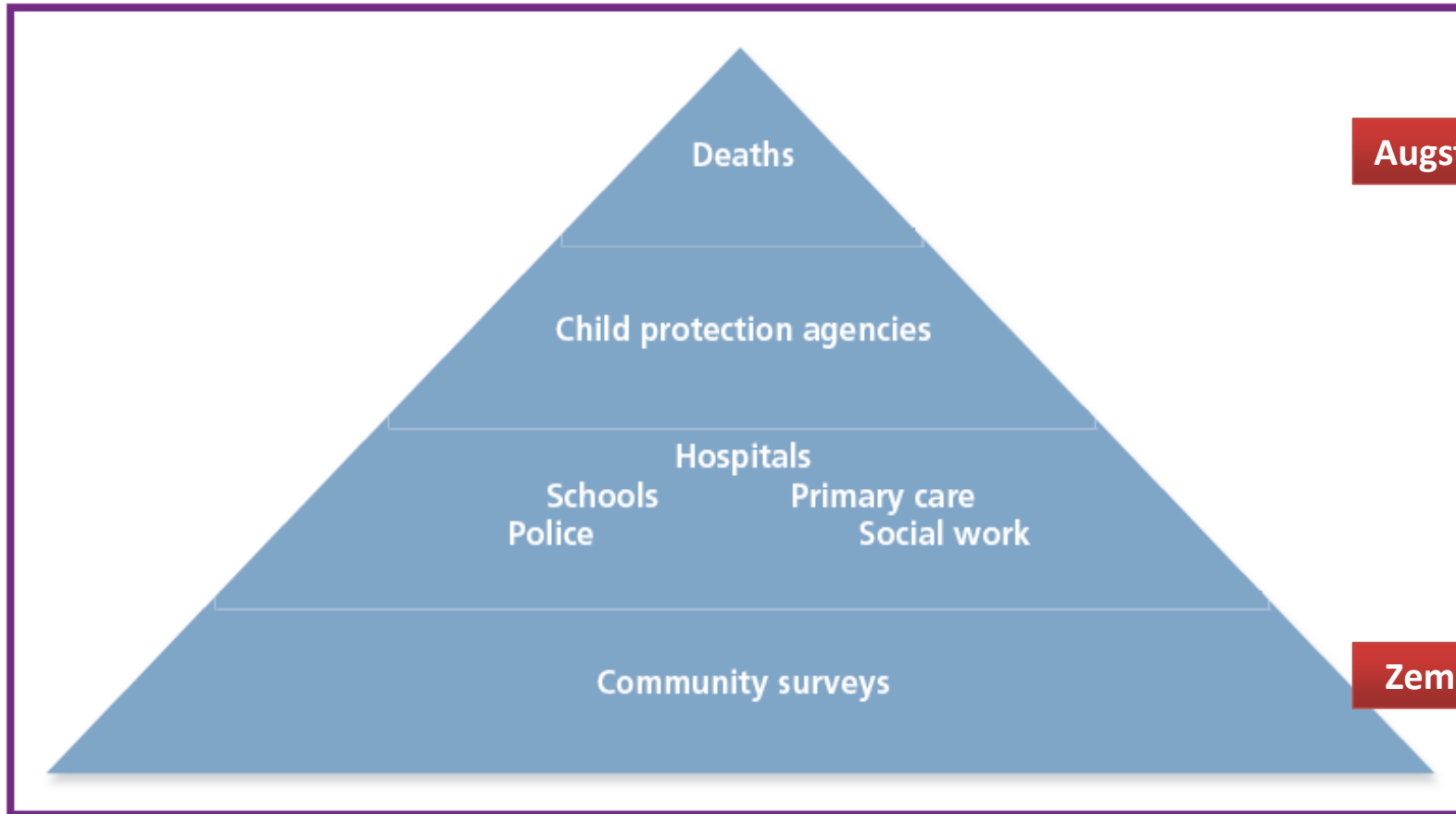

un to sadalījums starp valstīm

Fig. 3.2. Annual rates of emergency hospital admissions for violence in children (aged 0–10) from the most-deprived and most-affluent communities (quintiles) by age, United Kingdom (England) 2004/2005 and 2008/2009

Ir nepieciešami uzticami dati

Pieejamība

Šajā reģionā slihta izturēšanās pret bērniem ir slēpts vardarbības veids

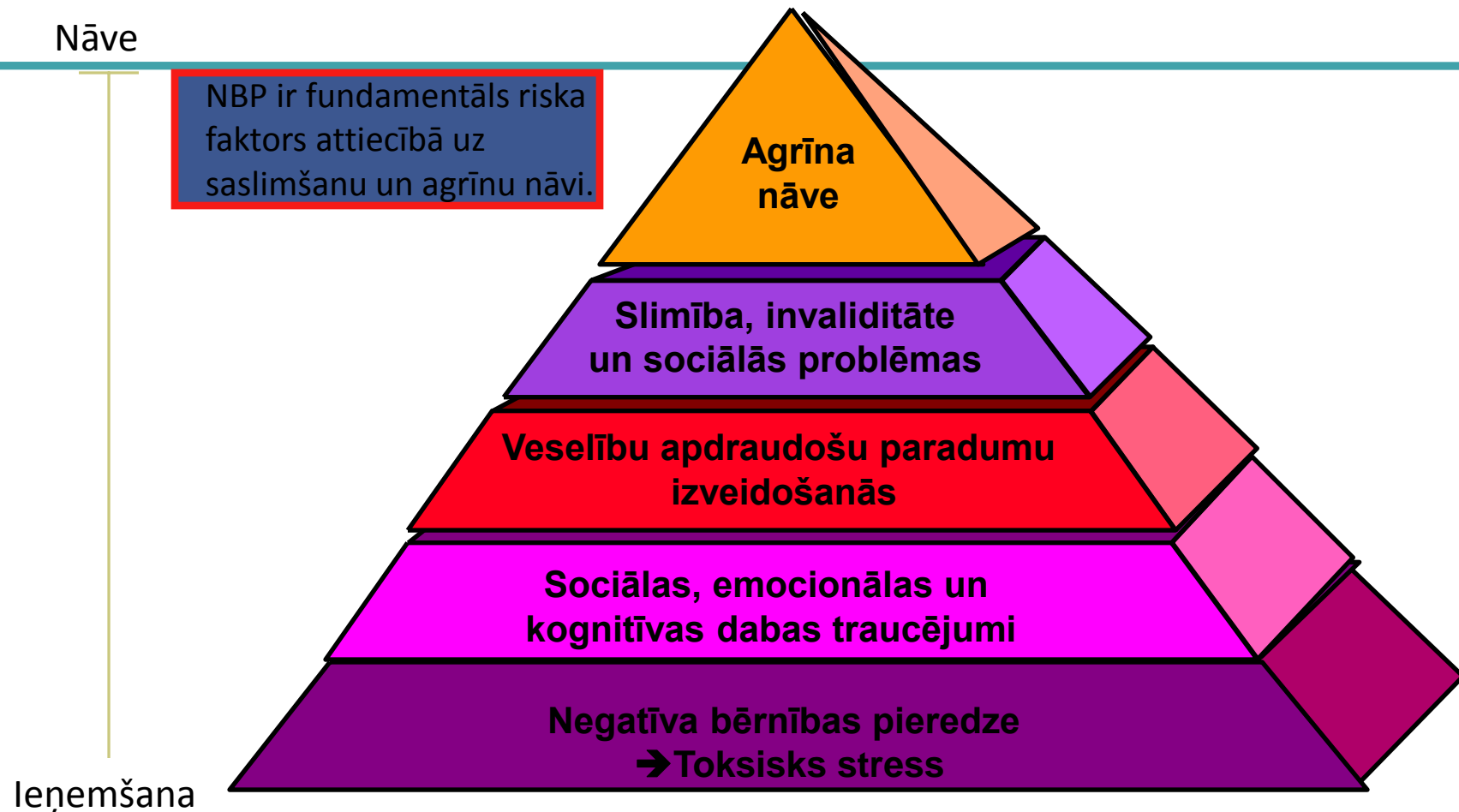
Vardarbības un nevērīgas attieksmes veidi	Sastopamība	Cietušie bērni
Seksuāla vardarbība	9,6 %	18 miljoni
Fiziska vardarbība	22,9 %	44 miljoni
Emocionāla vardarbība	29,1 %	55 miljoni
Fiziska nevērība	16,3 %	31 miljoni
Emocionāla nevērība	18,4 %	35 miljoni

Pētījums par negatīvu pieredzi bērnībā (NPB)

- Izstrādāts ASV.
- Saistība starp aptaukošanos un vardarbību pret bērniem.
- Adaptēšanās stratēģija, reaģējot uz bērnības traumu, kā primārais saslimšanas cēlonis.
- 17 000 pieaugušie vidējā vecumā.
- Desmit NPB.
- Tika pētīti NPB gadījumi, riskanta uzvedība un pieaugušo veselības stāvoklis.

Vardarbība pret bērniem	Emocionāla vardarbība
	Fiziska vardarbība
	Seksuāla vardarbība
	Emocionāla nevērība
	Fiziska nevērība
Ģimenes disfunkcija	Ķīmisku vielu lietošana
	Garīgas saslimšana
	Apcietinājums
	Vardarbība pret māti
	Vecāku šķiršanās/laulības šķiršana

Ietekmei ir tālejošas sekas – NBP ilgtermiņa sekas

Avots: CDC (2010).

Pētījums par NBP ietekmi astoņās valstīs*, universitāšu/koledžu studentiem

Izplatīti NBP piemēri:

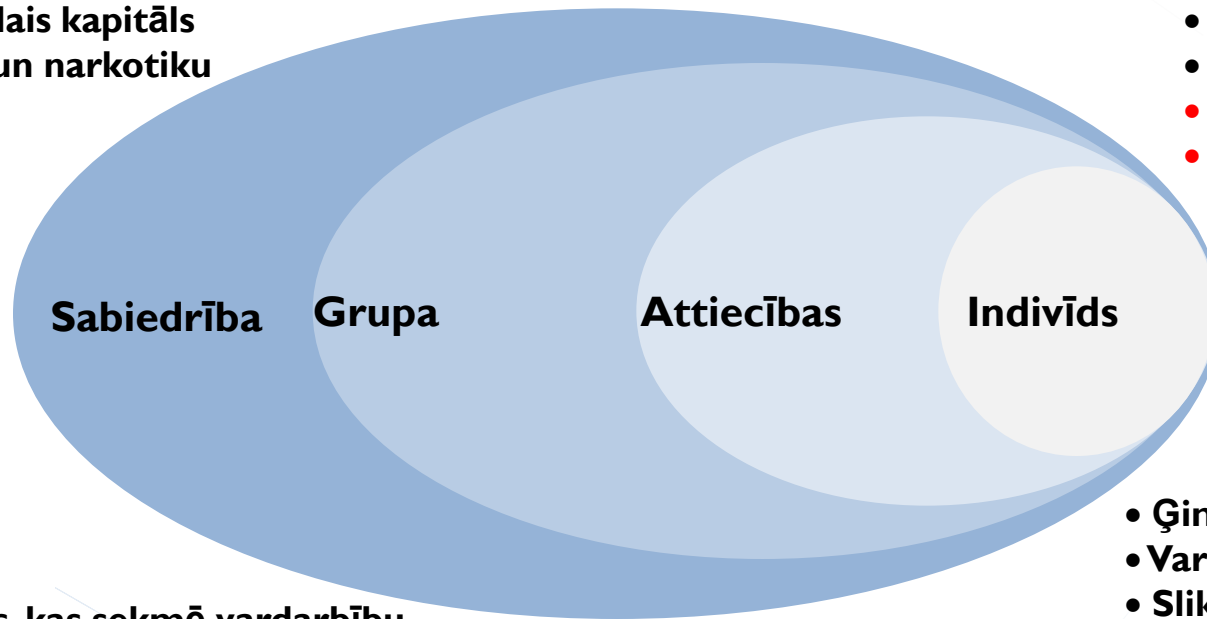
- Fiziska vardarbība: **18,6 %**
- Seksuāla vardarbība: **7,5 %**
- Vardarbība mājās: **14,6 %**
- Vecāku šķiršanās: **14,1 %**
- Emocionāla nevērtība: **11,8 %**
- Emocionāla vardarbība: **8,0 %**
- Depresija kādam ģimenes loceklim: **10,0 %**
- Alkoholisms kādam ģimenes loceklim: **16,4 %**
- Apcietinājums kādam ģimenes loceklim: **5,3 %**
- Narkomāns ģimenē: **2,6 %**

Paaugstinās risks:

- Pašnāvība 40 reizes
- Smēķēšana 3 reizes
- Narkomānija 6 reizes
- Alkoholisms 9 reizes
- Dzimumattiecības nepilngadīgā vecumā 3 reizes

Sliktas izturēšanās pret bērniem riskā faktori

- Sociāli ekonomiski trūkumi
- Vājš sociālais kapitāls
- Alkohola un narkotiku pieejamība

- Normas, kas sekmē vardarbību
- Vāji tiesību akti vardarbības jomā
- Ekonomiskais spiediens
- Sabiedriski konflikti

- Jauni/šķirti vecāki
- Garīga saslimšana
- Apreibinošu vielu lietošana
- Uzbrukums vainīgajam
- Problēmu eksternalizācija
- Bērna invaliditāte

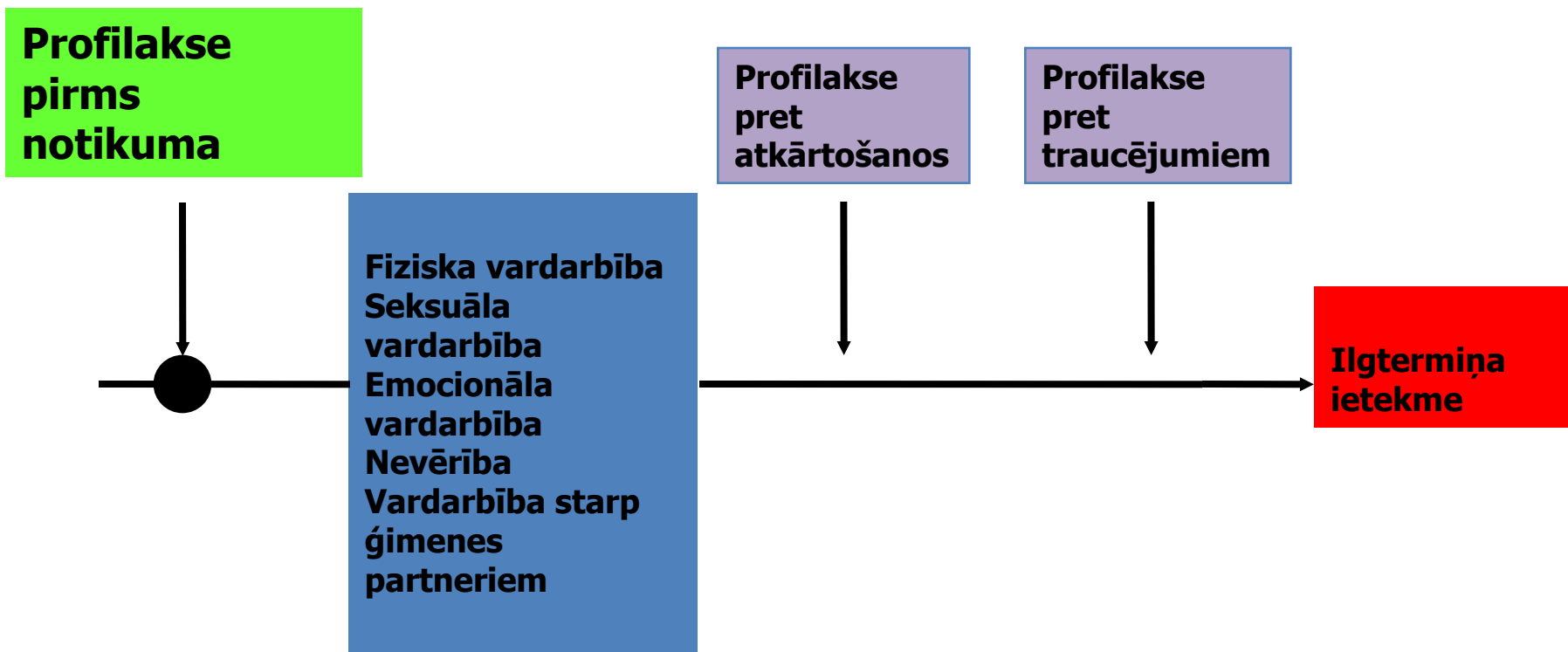
- Ģimenes konflikts
- Vardarbība mājās
- Slikta vecāku pienākumu izpilde
- Ļoti liela ģimene
- Zems sociāli ekonomiskais statuss
- Vecāki nav bioloģiskie vecāki

**Kopīgi riska faktori: alkohols,
ķīmisku vielu lietošana, vecāku zaudējums,
noziedzība, garīga slimība,
sociālā izolācija, ģimenes nabadzīgums,
normas, kas atbalsta vardarbību,
pieeja ieročiem, nevienlīdzība.**

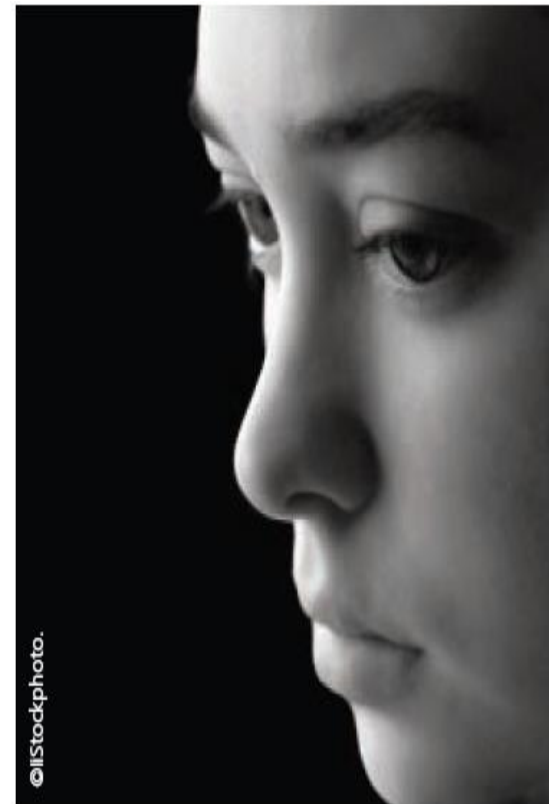

Kā var palīdzēt profilakse?

Kas ir efektīva profilakse?

- Medmāsu un ģimeņu partnerības
- Pozitīva vecāku pienākumu izpilde
- Daudzpusīgas pirmskolas programmas
- Sadzīves prasmes un profesionālā apmācība
- Apmācība par "kratītā bērna sindromu"
- Sociālo normu izmaiņas
- Alkohola pieejamības samazināšana
- Nabadzības samazināšana
- Vardarbības mājās iespēju mazināšana
- Uzlabot skolas apstākļus
- Samazināt pieeju nāvi izraisošiem līdzekļiem
- Samazināt nevienlīdzību un darba izveides programmas

Dati par efektivitāti , atsaucoties uz medicīnisko žurnālu "The Lancet"

- Mājas apmeklējumu programmas ir neviendabīgi efektīvas vardarbības pret bērniem samazināšanā; labi rezultāti novēroti programmās "Medmāsu un ģimenes partnerība" un "Agrīnais starts".
- PPP programmā (*Positive Parenting Program* — Pozitīva vecāku pienākumu izpilde) tika novēroti labi rezultāti attiecībā uz sliktu izturēšanos pret bērniem un ar to saistītajām sekām.
- Izglītojošajām programmām slimnīcās par "kratītā bērna sindromu" bija daudzsoļi rezultāti, bet ir nepieciešama sīkāka izpēte.
- Izglītības programmas skolās, lai novērstu seksuālo vardarbību pret bērniem, uzlabotu bērnu zināšanas un iemācītu pasargājošu rīcību; nav zināms, vai tā var novērst seksuālu vardarbību.

(MacMillan u. c., 2009)

Izmaksu-ieguvumu analīze programmām agrīnā vecumā

Programme	Age at last follow up	Programme cost (US\$)	Total benefit to society (US\$)	Benefit-cost ratio
NFP (full sample): public health nurses provide home visits to low-income first-time mothers from prenatal period to age 2	15 years	9 118	26 298	2.88
NFP (higher-risk sample): public health nurses provide home visits to low-income first-time mothers from prenatal period to age 2	15 years	7 271	41 419	5.7
NFP (lower-risk sample): public health nurses provide home visits to low-income first-time mothers from prenatal period to age 2	15 years	7 271	9 151	1.26
Home visiting for at-risk mothers and children (meta-analysis): average effect across 13 home-visiting programmes	Varies	4 892	10 969	2.24
Abecedarian programme: comprehensive, centre-based child development programme for at-risk children from infancy to age 5	21 years	42 871	138 635	3.23
Chicago child-parent centre programme: centre-based, one- or two-year, part-day academic-year preschool programme with parent participation	21 years	6 913	49 337	7.14
Perry preschool project: centre-based, one- or two-year, part-day academic-year preschool programme with home visiting	40 years	14 830	253 154	17.07
Early childhood education for low-income 3- and 4-year-olds (meta-analysis): average effect across 48 preschool programmes	Varies	6 681	9 061	2.36

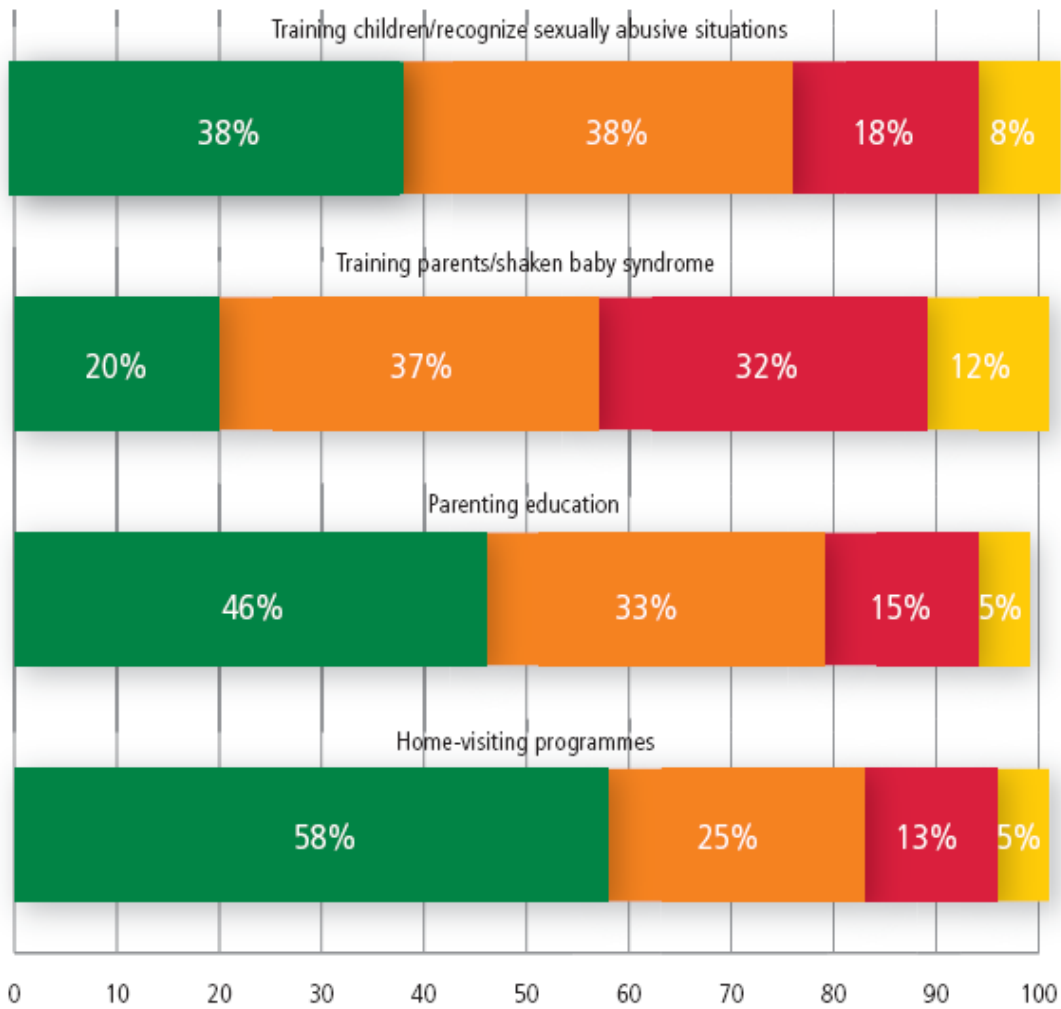
PPP programma

- Profilakses stratēģijas dažādos līmeņos:
 - informācija plašsaziņas līdzekļos par pozitīvu vecāku lomas izpildi,
 - informācijas resursi,
 - Īsi, mērķēti pasākumi attiecībā uz konkrētu uzvedības veidu
 - intensīvākas vecāku apmācības programmas,
 - pievēršanās plašākiem ģimenes jautājumiem.

Pozitīvi faktori, kas samazina sliktas izturēšanās pret bērniem risku

- **Augsts sociālā kapitāla līmenis un spēcīgi sociālie tīkli**
- **Atbalstoša ģimenes vide**
- **Stipras vecāku-bērnu un vecāku savstarpējās attiecības**
- **Lolojoša vecāku loma**
- **Vecāku nodarbinātība**
- **Augstāka izglītība vecākiem**
- **Vecāku pašapziņa**
- **Vecāki neatbalsta fiziskus sodus**
- **Bērnu sociālās prasmes**

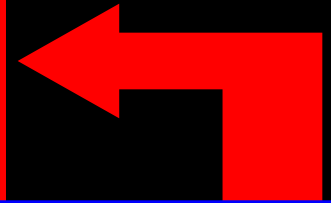
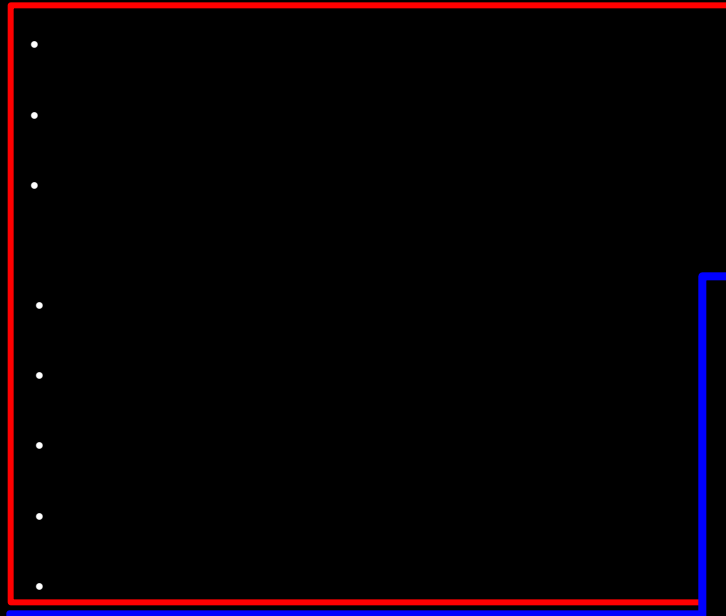
Zinātniski pierādītu iejaukšanās pasākumu īstenošana PVO Eiropā

- Yes, implemented systematically on a large scale
- Yes, implemented once or a few isolated times
- No, not implemented
- Don't know

Rīcības jomas

- Datu sasaiste no veselības, sociālās, tiesību un izglītības jomas.
- Prasība pēc apmācībām, gan profilaksei, gan noteikšanai un ziņošanai.
- Nepieciešamība pārnest uzmanību no vainīgā uz profilaksi.
- Kā risināt vecāku problēmas, pirms tās kļūst pārāk smagas - ģimenes ārstiem, pediatriem, skolotājiem u. c. ir aizsargājoša loma.
- Uzlabot pētījumus par to, kas ir visefektīvākais gan no mājās aprūpes pasākumiem, gan no sociālās labklājības pasākumiem.

Tendences pasaules un Eiropas politikā

- 1989. gada ANO Konvencija pār bērna tiesībām.
- 2003. gada Pasaules veselības asamblejas rezolūcija par Ziņojuma par vardarbību un veselību pasaulē ieteikumu īstenošanu.
- Stratēģija "Veselība 2020".
- 2014. gada Pasaules veselības asamblejas rezolūcija par veselības aprūpes sistēmas lomu cīņā pret vardarbību, it īpaši vardarbību pret sievietēm, meitenēm un bērniem.
- PVO Reģionālā komiteja, lai veicinātu ieguldījumu bērniem: Eiropas rīcības plāns, lai novērstu sliktu izturēšanos pret bērniem.

Plāns, lai novērstu sliktu izturēšanos pret bērniem, tiks apspriests un sagatavots pieņemšanai PVO Eiropas Reģionālās komitejas 64. sanāksmē

- Izstrādāt daudznozaru valsts politiku.
- Īstenot profilakses programmas.
- Stiprināt veselības aprūpes sistēmu reakciju.
- Vairo kapacitāti un dalīties ar labu praksi.
- Uzlabot datu savākšanu un izpēti.
- Atbalstīt ieguldījumus labos pirkumos.
- Runāt par vienlīdzību.

Stratēģijas "Veselība 2020" iespējas politikas veidotājiem rūpēties par profilaksi

1. mērķis: padarīt redzamāku sliktu izturēšanos pret bērniem, izveidojot informācijas sistēmas,

- publicēt visaptverošus ziņojumus,
- piedalīties standartizētās aptaujās.

2. mērķis: sekmēt labu pārvaldību un starpnozaru rīcību jautājumos par sliktu izturēšanos pret bērniem,

- sagatavot un pārskatīt esošos plānus,
- izstrādāt daudznozaru plānus saistībā ar "Veselība 2020".

3. mērķis: samazināt sliktas izturēšanās pret bērniem risku un tās sekas, stiprinot veselības aprūpes sistēmu,

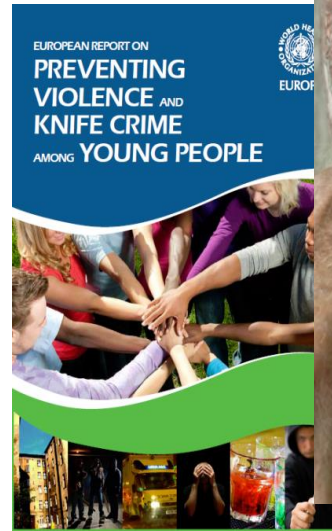
- pozitīva vecāku pienākumu izpilde,
- medmāsu un ģimeņu partnerības,
- vecāku apmācība par "kratītā bērna sindromu"/bērnu apmācība par seksuālo vardarbību,
- veselības aprūpes speciālistu un citu profesionāļu apmācība,
- sociālo normu izmainīšana/alkohola pieejamības samazināšana/nabadzības samazināšana/vardarbības mājās iespēju mazināšana,
- cietušo rehabilitācija / agrīna noteikšana un reaģēšana.

Secinājumi

- **Dzīves sākumposma nozīme**
 - uzvedība, kas apdraud veselību un ir antisociāla,
 - garīgas saslimšanas un neinfekciozas slimības,
 - ekonomiski izdevīgs ieguvums dzīves garumā,
 - NBP līmenis mainās.
- **Izplatīti riska faktori attiecībā uz dažādiem vardarbības veidiem.**
- **Pētījumu bāzes paplašināšana par efektīviem līdzekļiem**
 - dzemdniecība, kontracepcija, izglītība,
 - garīgā veselība, labklājība,
 - dienesti alkohola, narkotiku lietošanas gadījumā,
 - intervences pasākumi iedzīvotājiem.

Paldies!

<http://euro.who.int/child-maltreatment-report>